

Alle 32-viikkoisina ja alle kilon painoisina syntyneet keskoset kutsutaan aina poliklinikalle kehitysseurantaan. Fysioterapeutti arvioi kehitystä yhdessä lääkärin kanssa. Seurantaan tulevat myös ne keskosvauvat, joiden motorisessa kehityksessä lääkäri arvioi olevan riskiä.

- Fysioterapeutin tehtävänä on arvioida ja seurata lapsen motorista kehitystä ja ohjata vanhempia käsittelemään keskosvauvaa tavalla, joka tukee hänen tulevaa motorista kehitystään, kertoo fysioterapeutti **Ritva-Liisa Seppänen**, joka työskentelee Tampereen yliopistollisessa sairaalan vastasyntyneiden teho- ja tarkkailuosastolla.

- Aluksi on tärkeää, että vanhemmat ymmärtävät ennenaikaisuuden merkityksen lapsen liikkumisen kehityksessä eivätkä vaadi lapseltaan liian paljon liian pian. Lapsen motoriset taidot kehittyvät keskushermoston kypsymisen myötä. Keskosten kohdalla on otettava huomioon myös käsite korjattu ikä: esimerkiksi kolmen kuukauden ikäisen, mutta neljä viikkoa ennenaikaisesti syntyneen keskosvauvan korjattu ikä on kaksi kuukautta.

Alkuun asentohoitoa

Ensimmäisinä päivinä on kyse keskosvauvan henkiinjäämisestä. Lapsi taistelee hengestään, ja moniammatillinen hoitohenkilökunta on tässä taistelussa tukena vuorokauden jokaisena hetkenä. Riski ei väisty varhain syntyneen keskosvauvan elämästä pitkään aikaan.

Fysioterapeutti tekee yhteistyötä muun henkilökunnan kanssa jo tehohoitovaiheessa. - Asentohoitoa pyritään toteuttamaan heti, kun aivan akuutti tehohoitovaihe on ohi. Monipuolisilla, vaihtelevilla asennoilla pyritään luomaan hyvät edellytykset kehitykselle. Ja kun lapsen voimat sallivat, alamme ohjata vanhempia, Heidän läheisyytensä on lapsen toipumiselle äärimmäisen tärkeää, Ritva-Liisa Seppänen kertoo.

Monipuolisuutta liikemalleihin

Vanhemmat ovat usein arkoja pienen keskosin käsittelyssä. - Tuemme ja rohkaisemme heitä käsittelemään vau-

vaa monipuolisesti ja tavalla, joka tukee lapsen motorista kehitystä. Keskosvauvoilla voi olla yksipuolisia liikemalleja, joita voidaan ohjata vaihtelevalla käsittelyllä monipuolisemmiksi.

Keskosvauvaa hoidetaan osastolla viikkoja, jopa kuukausia, vaikka vauvat pääsevätkin kotihoitoon yhä aikaisemmassa vaiheessa. Polikliininen seuranta jatkuu kuitenkin kotiin pääsyn jälkeenkin. - Seuraamme alle 32-viikkoisina ja alle kilon painoisina syntyneitä keskosvauvoja vuoden ikään asti noin kolmen kuukauden välein. Lääkäri ja fysioterapeutti arvioivat lapsen yhdessä 3, 6, 9 ja 12 kuukauden korjatussa iässä. Lisäksi voin ottaa lapsen n. 4 kk:n iässä tai tarvittaessa useampia kertoja fysioterapeuttiselle seurantakäynnille. Silloin lapsella on enemmän aikaa näyttää taitojaan, Ritva-Liisa Seppänen sanoo.

Fysioterapeutin tukea ja ohjausta kotiin

Jos keskosvauvan harvajaksoinen kehitysseuranta ja vanhempien ohjaus poliklinikalla ei riitä, vaan hänen katsotaan tarvitsevan viikoittaista fysioterapiaa, kuntoutus jatkuu avohoidossa. Terapia on perheille maksutonta ja se toteutetaan sairaalan maksusitoumuksella.

Fysioterapeutti **Ilona Joutsiniemi** tamperelaisesta Terapia-team Oy:stä on yksi vauvojen fysioterapiaan perehtyneistä. - Keskosvauvojen fysioterapia toteutetaan aina kotikäynteinä. Kotikäynnit alkavat herkässä vaiheessa. Per-

heellä ei ole ollut aikaa normaaliin valmistautumiseen, kun synnytys on käynnistynyt ennenaikaisesti. Eletään ehkä vielä kriisiä, mistä syystä tutustuminen lapseen ja perheeseen on toteutettava hyvin hienovaraisesti.

Kotikäynnit ovat fysioterapeutin ja perheen - yleensä äitiyslomalla olevan äidin - yhteistyötä. - Fysioterapeutina havainnoin lapsen liikkumista ja ohjaan vanhempia kantamaan, käsittelemään, imettämään ja nukuttamaan lasta siten, että lapsen kulloinkin kehityshaaste tulee otetuksi huomioon.

Keskoslapselle ei välttämättä jää pysyviä motorisia ongelmia. Jos lapsen keskushermostossa ei ole isompaa ongelmaa, fysioterapia on lähinnä lapsen motorisen kehityksen ohjaamista toivottuun suuntaan. Mutta jos vauriot ovat suurempia, lapsi saattaa tarvita vuosien terapiaa.

Hän korostaa, että tärkeintä on kaiken aikaa reagoida vauvan kehitykseen ja ohjata sitä kehityksen kannalta edulliseen suuntaan. - Jos lapsi on esimerkiksi hyvin jäykkä, ohjaamme vanhempia käyttämään sellaisia kanto- ja hoitoasentoja, jotka vähentävät jäykkyyttä. Koska keskosvauvat ovat usein liikemalleiltaan yksipuolisia, ohjaamme vanhempia tarjoamaan lapselle monipuolisia liikemalleja.

Ongelmia ratkotaan leikin kautta

Osa keskoslapsista tarvitsee kehityksensä tueksi myös toimintaterapiaa. - Toimintaterapeutin näkökulmana on miettiä esimerkiksi aisti-integraation kehittymistä. Se alkaa jo kohdussa ja ennenaikainen syntymä, turvallisen kohdun jättäminen, on lapselle raju mullistus. Hänen aistijärjestelmänsä saattaa olla häiriintynyt ja epätasapainossa, se voi olla yli- tai aliherkkä. Siksi pelkät hoitotoimenpiteet voivat alussa kuormittaa keskosvauvaa todella paljon, kertoo toimintaterapeutti **Päivi Kettunen** Terapia-teamista.

Toimintaterapiaan lähetteen saavien keskoslasten ikä vaihtelee noin 2,5-vuotiaista kouluikäisiin. - He tulevat hyvin erilaisilla neurologisilla diagnooseilla, ja lähdemme ratkomaan lapsen kehityksessä ilmenneitä ongelmia leikin kautta. Lapsen voi olla vaikea käsitellä leikkikaluja, käyttää omaa kehoaan tai osallistua kuvitteelliseen leikkiin. Toimintaterapeutti muotoilee lapsen leikkiympäristöä yksilöllisesti sen mukaan, mitä lapsi tarvitsee.

Päivi Kettunen toivoisi, että toimintaterapeutit pääsisivät havainnoimaan lasta jo nykyistä varhaisemmassa vaiheessa. - Jo hyvin pienen lapsen kehityssuuntaa voi arvioida ja häiriintynyttä suuntaa korjata kuntoutuksella niin, että epäedulliset asiat eivät vahvistu.

Tärkeää tukea hoitohenkilökunnalta

Nuoren tamperelaispariskunnan esikoinen, 1095 gramman painoinen tyttövauva, syntyi maailmaan kii-reillisellä keisarinleikkauksella 2,5 kuukautta ennen laskettua aikaa. Vauva jouduttiin ottamaan pois kohdusta **Laura**-äidille hyvin nopeasti kehittyneen raskausmyrkytyksen vuoksi.

Täytenä yllätyksenä tulleesta tilanteesta on haastatteluhetkellä kulunut parisen kuukautta ja vanhempien mieltä painava "kauhea huoli" on tehnyt tilaa muillekin tunteille. - Alku oli raskas ja pelottava, mutta olemme saaneet aivan ihanaa tukea hoitohenkilökunnalta, joka osaa vaikeassakin tilanteessa ottaa koko perheen huomioon.

Keskosvauvaa tuupataan lempeästi kehittymään

Kaikkein pienimmät kuntoutujat fysioterapiassa ovat keskosvauvoja, joiden paino ilmoitetaan sadoissa grammoissa ja joiden motorista kehitystä voidaan auttaa lempeästi kasvua ja kehitystä parhaiten tukevaan suuntaan.